

Aktualitātes patieso labuma guvēju atklāšanā Uzņēmumu reģistrā

2019. gada 13. jūnijā tika pieņemts un 2019. gada 29. jūnijā spēkā stājās likums „Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā”, kas ievieša būtiskas izmaiņas patieso labuma guvēju (turpmāk – PLG) noskaidrošanas un attiecīgās informācijas iesniegšanas Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs) prasībās. Attiecīgo prasību izpildē praksē konstatējama komplicēta, taču lielākoties vienvēidīga problemātika un juridisko personu pieļautās kļūdas. Rakstā uzmanība pievērsta aktuālākajai problemātikai saistībā ar Uzņēmumu reģistrā iesniegtajiem dokumentiem par PLG, to saturu un noformēšanu, kā arī citām izmaiņām PLG paziņošanā Uzņēmumu reģistrā, kas stājās spēkā 2020. gada 1. jūlijā.

PLG īstenotās kontroles veids un īstenotās kontroles dokumentārais pamatojums

Saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – NILLTPFNL) 18.¹ panta ceturto daļu un 18.² panta pirmo daļu juridiskai personai 14 dienu laikā no attiecīgās informācijas uzzināšanas dienas jāiesniedz Uzņēmumu reģistrā noteikts ziņu apjoms par tās PLG, tostarp PLG identificējoša informācija, kā arī informācija

par īstenotās kontroles veidu un juridisko personu vai ārvalsts subjektu, ar kura starpniecību tiek īstenota kontrole. Praksē bieži valda neizpratne attiecībā uz īstenotās kontroles veidu, kuru NILLTPFNL mērķa sasniegšanas labad ir nepieciešams norādīt precīzi. Kontroli var īstenot tieši vai netieši. Tiešā kontrole izpaužas tajos gadījumos, kad fiziskā persona – PLG – īsteno kontroli caur statusu pašā juridiskajā personā. Proti, izskatot aktuālākos tiesību subjektu piemērus, sabiedrībās ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) PLG īsteno kontroli kā dalībnieks, akciju sabiedrībās (turpmāk – AS) – kā akcionārs, personālsabiedrībās – kā biedrs, un atsevišķos gadījumos PLG īsteno kontroli kā izpildinstitūcijas pārstāvis (valdes loceklis).

Pēdējais minētais īstenotās kontroles veids (kā izpildinstitūcijas pārstāvis, valdes loceklis) raksturīgs tādiem juridisko personu veidiem, kurās nav iespējams konstatēt īpašumtiesības uz juridisko personu, kā tas lielākoties ir kapitālsabiedrību gadījumā. Kā piemēru var minēt biedrības un tam pielīdzināmas juridiskās personas, kurās personas ir apvienojušās noteiktu mērķu sasniegšanai, kam

**EDGARS
BUKA**

Uzņēmumu
reģistra
Juriskās
nodaļas
juriskonsults

**DIĀNA
BUKĒVIČA**

Uzņēmumu
reģistra
Juriskās
nodaļas
juriskonsulte

statūtiem augstākās pārvaldes institūcijas darbības ir pakļautas stingrai tās biedru kontrolei.

Savukārt netiešā kontrole konstatējama, kad kontrole tiek īstenota ar cita tiesību subjekta starpniecību. Visbiežāk praksē sastopamā situācija ir kontroles īstenošana uz īpašumtiesību pamata, piemēram, gadījumos, kad SIA dalībnieks ir cita juridiska persona, kuras dalībnieks ir fiziska persona – PLG, vai kad akciju sabiedrības akcionārs ir juridiska persona, kuras dalībnieks ir fiziska persona – attiecīgi pašas akciju sabiedrības PLG. Tomēr ir arī gadījumi, kad kontrole tiek īstenota uz pilnvarojuma līguma, darījuma attiecību pamata vai arī kādā citā veidā, ņemot vērā, ka NILLTPFNL izsmēļoši neuzskaita visus iespējamās kontroles veidus. Specifisks kontroles veids ir arī trasts, kurā PLG var īstenot kontroli kā dibinātājs, pilnvarotājs vai pārvaldītājs, atkarībā no noslēgtā trasta līguma noteikumiem. Jebkurā gadījumā īstenotās kontroles veids ir precīzi jānorāda pieteikumā informācijas par PLG reģistrācijai un precīzi jāidentificē arī juridiskās personas vai tiesību subjekti, ar kuru starpniecību tiek īstenota kontrole.

Attiecībā uz juridisko personu vai ārvalsts subjektu, ar kuru starpniecību tiek īstenota kontrole, īpaša uzmanība jāpievērš kapitālsabiedrībām, kurās

Īpaša uzmanība jāpievērš kapitālsabiedrībām, kurās patiesie labuma guvēji īsteno kontroli ar vairāku subjektu starpniecību.

nav peļņas gūšanas rakstura. Ir saprotams, ka arī šādas juridiskās personas kā fikcijas nevar pastāvēt bez fizisko personu iesaistes, taču viennozīmīgi PLG noskaidrošana šādās juridiskajās personās ir sarežģītāka. Šādā gadījumā būtu vērtējama tieša vai netieša kontrole kā PLG īstenotās kontroles veids, un praksē gūtie novērojumi liecina, ka lielākajā daļā gadījumā tieši augstākā vadības institūcija ir tā, kura īsteno kontroli par šīm juridiskajām personām (slēdz tiesiskus darījumus juridiskās personas vārdā, pārvalda tās mantu utt.), un tās locekļi būtu uzskatāmi par juridiskās personas PLG. Vienlaikus piebilstams, ka augstākās vadības institūcijas locekļi nebūtu uzskatāmi par PLG, ja juridiskās personas biedru skaits ir neliels – divi trīs biedri. Šādā gadījumā par juridiskās personas PLG uzskatāmi tās biedri. Piemēram, **ja biedrību dibina divas fiziskās personas, tad biedrības dibinātāji arī būtu uzskatāmi par biedrības patiesajiem labuma guvējiem.** Tāpat nav izslēdzama iespējama, ka atbilstoši NILLTPFNL 18.² panta otrajai daļai PLG juridiskajā personā noskaidrot nebūs iespējams, ja atbilstoši juridiskās personas

PLG īsteno kontroli ar vairāku subjektu starpniecību. Šādos gadījumos Uzņēmumu reģistra prakse ir vienveidīga – kapitālsabiedrībām tiek lūgts iesniegt informāciju par pilnīgu personu ķēdi, ar kuras starpniecību PLG īsteno kontroli sabiedrībā, lai maksimāli nodrošinātu iesniegtās informācijas ticamību¹. Atbilstoši NILLTPFNL prasībām šādu informācijai jebkurā gadījumā jābūt kapitālsabiedrības valdes rīcībā.

Ļoti svarīgi ir arī ņemt vērā pēdējos NILLTPFNL grozījumus, kuri paplašina Uzņēmumu reģistra pilnvaras iesniegtās informācijas pārbaudē. Precīzāk, NILLTPFNL 18.² panta pirmā daļa piešķir Uzņēmumu reģistram tiesības pieprasīt no juridiskām personām to PLG īstenotās kontroles dokumentāro pamatojumu, kā arī dokumentu, kas apstiprina PLG identificējošās informācijas atbilstību. Tādējādi juridiskajām personām, iesniedzot Uzņēmumu reģistrā pieteikumu, jāreķinās ar to, ka var tikt pieprasīti papildu dokumenti, lai pārlicinātos par iesniegtās informācijas ticamību. Praksē vislielākās interpretācijas iespējas pastāv tieši attiecībā uz īstenotās kontroles dokumentāro

1 2020. gada 9. marta galvenā valsts notāra lēmums Nr. 1-5n/256. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/specializeta-informacija/galvena-valsts-notara-lemumi/2020-gada-galvena-valsts-notara-lemums-nr-1-5n-256/>

► pamatojumu juridiskajās personās, kurās dalībnieks ir ārvalsts komersants. Visbiežāk par dokumentāro pamatojumu noder izziņa no ārvalsts reģistra, no kuras var izsecināt attiecīgā ārvalsts komersanta dalībniekus. Tomēr jāņem vērā, ka no dokumentārā pamatojuma ir jābūt izsekojamai fiziskai personai, kura ir pieteikumu iesniedzošās juridiskās personas PLG. Tādējādi dokumentārajam pamatojumam jā sastāv no dokumentiem, no kuriem var izsecināt „pilnu ķēdi”, caur kuru PLG īsteno kontroli, proti, tam jā satur informācija par visām juridiskajām personām vai tiesību subjektiem, ar kuru starpniecību tiek īstenota kontrole. Dokumentāra pamatojuma jēdziens kopumā ir plaši interpretējams, un atkarībā no kontroles veida tas var būt jebkāds cits dokuments, piemēram, trasta līgums, darījuma attiecību līgums, pilnvarojuma līgums u.c. Visbeidzot, par īstenotās kontroles dokumentāru pamatojumu var kalpot paša PLG parakstīts apliecinājums par savu PLG statusu, ievērojot tikai, ka šādā apliecinājumā jābūt norādītai pilnīgai informācijai par īstenotās kontroles veidu un juridiskajām personām vai tiesību subjektiem, caur kuriem tiek īstenota kontrole.

Ārvalstīs izdotus publiskus dokumentus ir nepieciešams ne tikai legalizēt, bet arī pievienot tiem notariāli apliecinātu tulkojumu latviešu valodā.

Dokumentu legalizācijas un noformēšanas prasības

Tā kā PLG informāciju pamatojoši dokumenti gadījumos, kad juridisko personu dalībnieku, amatpersonu vai citu saistīto personu vidū konstatējams ārvalsts elements, arī tiek izdoti ārvalstīs, iesniedzot tos valsts iestādēs Latvijas Republikā, ir jāievēro dokumentu legalizācijas prasības. Atbilstoši Dokumentu legalizācijas likuma 3. panta otrajai daļai nekādas legalizācijas prasības nav piemērojamas publiskiem dokumentiem, kas izsniegti Eiropas Savienības dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas valstī, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajā Karalistē (izņemot tās aizjūras teritorijas) vai Šveices Konfederācijā. Savukārt *apostille* apliecinājumu ir nepieciešams pievienot Hāgas konvencijas par ārvalstu publisko dokumentu legalizācijas prasības atcelšanu dalībvalstīs izsniegtiem dokumentiem. Šajā sakarā papildus norādāms, ka arī Baltkrievijas Republikā, Krievijas Federācijā, Kirgizstānā, Moldovas Republikā, Ukrainā vai Uzbekistānā izdoti publiski dokumenti Uzņēmumu reģistrā iesnie-

dzami ar *apostille* apliecinājumu, ja tos iesniegusi privātpersona bez attiecīgo valstu centrālo iestāžu starpniecības. Lai gan starp Latviju un minētajām valstīm noslēgti divpusējie tiesiskās palīdzības līgumi, praksē to interpretācija ir mainījusies, un vairs nav iespējams iesniegt valsts iestādēs minēto valstu izdotus publiskus dokumentus bez legalizācijas ar *apostille* palīdzību. Savukārt uz visās pārējās valstīs izdotajiem publiskajiem dokumentiem attiecināmas Ministru kabineta 2019. gada 18. jūnija noteikumos Nr. 264 „Publiska dokumenta legalizācijas noteikumi” paredzētās pilnās legalizācijas prasības.

Papildus jāpatur prātā, ka saskaņā ar Komerclikuma 9. panta 1.¹ daļu ārvalstīs izdotus publiskus dokumentus ir nepieciešams ne tikai legalizēt, bet arī pievienot tiem notariāli apliecinātu tulkojumu latviešu valodā. Tā kā komercreģistra ieraksti tiek veikti tikai uz tādu dokumentu pamata, kas ir latviešu valodā vai kuriem ir pievienots tulkojums latviešu valodā, ir būtiski ievērot šīs formālas prasības izpildi. Turklāt gadījumā, ja Uzņēmumu reģistrā tiek iesniegtas publisku dokumentu kopijas, tās ir nepieciešams apliecināt notariālā kārtībā. Savukārt privātu dokumentu kopijas apliecināmas Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumu Nr. 558 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība” 49. un 50. punktā noteiktajā kārtībā.

Valdes pilnvaru termiņš un pamatkapitāla denominācijas no latiem uz eiro veikšanas pienākums

Vienlaikus brīdī, kad kapitālsabiedrība iesniedz Uzņēmumu reģistrā pieteikumu informācijas par PLG reģistrācijai, būtu ieteicams pārbaudīt, vai ir izpildītas šķietami sen aktualitāti zaudējušas Komerclikuma prasības. Praksē dažbrīd ir sastopamas situācijas, kad Komerclikuma pārejas noteikumos paredzētais kļūst par šķērslī informācijas par PLG un vispār jebkādu izmaiņu reģistrācijai. Precīzāk, tas izpaužas divos turpmāk minētajos aspektos.

Pirmkārt, kapitālsabiedrībām būtu ieteicams pārbaudīt savas valdes pilnvaru termiņu. Saskaņā ar Komerclikuma 221. panta pirmo daļu valde ir sabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību, tātad sabiedrībai jebkurā brīdī jābūt valdei ar spēkā esošām pilnvarām. **Tikai valde ar aktuālām pilnvarām ir tiesīga kapitālsabiedrības vārdā iesniegt Uzņēmumu reģistrā pieteikumu informācijas par PLG reģistrācijai.** 2010. gada 1. maijā stājās spēkā 2010. gada 15. aprīļa likums „Grozījumi Komerclikumā”, ar kuru Komerclikuma 224. panta trešā daļa tika izteikta jaunā redakcijā, proti, ka valdes locekli ievēl uz nenoteiktu laiku, ja statūtos nav noteikts citādi. Savukārt līdz attiecīgo grozījumu spēkā stāšanās brīdim Komerclikuma 224. panta trešā daļa paredzēja, ka valdes locekli ievēl uz trim gadiem, ja statūtos nav noteikts īsāks termiņš. Lai nodrošinātu risinājumu sabiedrībām, kurām valde ir ievēlēta pirms

minēto grozījumu stāšanās spēkā, Komerclikuma pārējas noteikumu 20. punktā paredzēts, ka, ja SIA valdes vai padomes loceklis ievēlēts līdz 2010. gada 30. aprīlim un viņa pilnvaru termiņš nav beidzies līdz 2010. gada 1. maijam, tad uzskatāms, ka valdes vai padomes loceklis ir ievēlēts uz nenoteiktu laiku. **Sis nosacījums nav piemērojams gadījumā, kad sabiedrības statūtos ir noteikts valdes vai padomes pilnvaru termiņš.** Tām SIA, kurām valdes pilnvaru termiņš beidzies līdz 2010. gada 1. maijam (vai arī saskaņā ar statūtu noteikumiem beidzies pilnvaru termiņš), ir pienākums no jauna ievēlēt valdi un vienlaikus ar informāciju par saviem PLG pieteikt arī izmaiņu valdē reģistrāciju.

Minētais ir aktuāli attiecībā uz SIA, savukārt AS, kuru valde ievēlēja līdz 2010. gada 30. aprīlim, pilnvaru termiņš automātiski netiek pagarināts uz nenoteiktu laiku, ja tas nav beidzies līdz 2010. gada 1. maijam. Saskaņā ar Komerclikuma pārējas noteikumu 21. punktu, ja AS valdes vai padomes loceklis ievēlēts līdz 2010. gada 30. aprīlim, viņa pilnvaru termiņš beidzas tajā dienā, kad tas būtu notecējis saskaņā ar šā likuma noteikumiem, kas bija spēkā valdes vai padomes locekļa ievēlēšanas dienā. Tādējādi AS, kuru valdei beidzies pilnvaru termiņš, ir obligāti vienlaikus ar informāciju par PLG jāpiesaka ierakstīšanai komercreģistrā ar jaunievēlētā valde.

Otrkārt, daudzas kapitālsabiedrības vēl aizvien nav izpildījušas savu pienākumu pieteikt reģistrācijai pamatkapitāla denomināciju no latiem uz eiro, kas saskaņā ar Komerclikuma pārējas noteikumu 38. punktu bija jāveic jau līdz 2016. gada 30. jūnijam. Šādām kapitālsabiedrībām Uzņēmumu reģistrs atbilstoši Komerclikuma pārējas noteikumu 52. punktam, nepieņemot atsevišķu lēmumu, ir pārreķinājis komercreģistrā ierakstīto pamatkapitālu uz eiro. Respektīvi, ja kapitālsabiedrībai ir veikts automātiskais pamatkapitāla pārreķins, tad atbilstoši Komerclikuma pārējas noteikumu 53. punktam, piesakot jebkādas izmaiņas komercreģistra ierakstos vai dokumentu reģistrāciju (pievienošanu reģistrācijas lietai), vienlaikus ir obligāti veicama pamatkapitāla denominācija.

Gadījumi, kuros nav iespējams noskaidrot juridiskas personas PLG vai šāda informācija Uzņēmumu reģistrā nav jāiesniedz

Mēdz tomēr būt arī gadījumi, kad juridiskas personas PLG nav iespējams noskaidrot. Saskaņā ar NILLTPFNL 18.² panta otro daļu, ja juridiskā persona ir izmantojusi visus iespējamus noskaidrošanas līdzekļus un secinājusi, ka nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – PLG – NILLTPFNL izpratnē, kā arī ir izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai ir PLG, pieteicējs to apliecina pieteikumā, norādot pamatojumu. Attiecībā uz kapitālsabiedrībām apliecinājums, ka juridiskas personas PLG noskaidrot nav iespējams, var attiekties uz situācijām, kad konstatējami vairāki dalībnieki vai akcionāri,

kuru dalības procentuālais apmērs juridiskajā personā nesasniedz vai nepārsniedz 25%.² Tomēr jāņem vērā, ka gadījumā, ja kāda no fiziskajām personām šādos gadījumos īsteno kontroli arī papildu veidā, tad tā būtu uzskatāma par juridiskās personas patieso PLG. Tāpat arī gadījumos, kad kapitālsabiedrībā ir liels akcionāru/dalībnieku skaits, bet vienam no tiem procentuālās dalības apmērs ir ievērojami lielāks, šāda fiziskā persona arī būtu uzskatāma par PLG.

Papildus pastāv arī gadījumi, kad informācija par juridiskas personas PLG Uzņēmumu reģistrā nav jāsniedz. NILLTPFNL 18.² panta sestajā daļā noteikts, ka juridiskā persona var nesniegt Uzņēmumu reģistrā informāciju par PLG, ja PLG ir akcionārs tādā AS, kuras akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, un veids, kādā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu, izriet tikai no akcionāra statusa. Vienlaikus jāuzsver, ka tiesības nesniegt informāciju par PLG attiecas tikai uz tādām AS, kuras tiešie akcionāri ir fiziskas personas. Savukārt gadījumā, ja AS akcionāri ir juridiskas personas, neskatoties uz to, ka attiecīgās AS akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, Uzņēmumu reģistrā ir jāsniedz informācija par AS PLG, kurš šādā gadījumā īsteno kontroli uz īpašumtiesību pamata.

Tiesības nesniegt informāciju par PLG attiecas tikai uz tādām AS, kuras tiešie akcionāri ir fiziskas personas.

Zinošana par nepatiesu informāciju par PLG

Uzņēmumu reģistra uzdevums ir ne tikai nodrošināt normatīvajos aktos noteikto ziņu pieejamību, bet arī to publisku ticamību. Jo īpaši minētais ir attiecināms uz informāciju par PLG, jo normatīvajos aktos ir paredzēti īpaši mehānismi AMLD IV³ 30. panta 4. punktā noteiktā sasniedzšanai – centrālajā reģistrā reģistrētā informācija par PLG ir adekvāta, pareiza un aktuāla. Informācijas patiesums tiek sasniegts ar NILLTPFNL 18.² panta pirmajā daļā paredzētajām Uzņēmumu reģistra tiesībām pieprasīt īstenotās kontroles dokumentāro pamatojumu un dokumentu, kas apstiprina PLG identificējošo informāciju. Savukārt informācijas aktualitāte tiek nodrošināta ar noteiktu pienākumu nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no attiecīgās informācijas uzzināšanas dienas informēt Uzņēmumu reģistru par izmaiņām reģistrētajā informācijā par PLG, kā arī kapitālsabiedrību pienākumu aktualizēt informāciju par PLG vienlaikus ar izmaiņām dalībnieku vai valdes sastāvā.

Tāču jāņem vērā, ka minētie līdzekļi neizslēdz iespējamību, ka Uzņēmumu reģistrā tiek iesniegta

2 2020. gada 17. aprīļa galvenā valsts notāra lēmums Nr. 1-5n/366. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/specializeta-informacija/galvena-valsts-notara-lemumi/2020-gada-galvena-valsts-notara-lemums-nr-1-5n-366/>

3 Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 20. maija direktīva (ES) 2015/849 „Par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2005/60/EK un Komisijas direktīvu 2006/70/EK”.

► nepatiesa informācija par PLG. Jo īpaši minēto varētu attiecināt uz laiku periodu no 2017. gada 1. decembra līdz 2019. gada 1. jūlijam, kad Uzņēmumu reģistram vēl nebija tiesības pieprasīt iesniegtās informācijas dokumentāro pamatojumu. Arī pašreiz spēkā esošais tiesiskais regulējums pilnībā neizslēdz iespējamību, ka tiek reģistrēta nepatiesa informācija par PLG, jo Uzņēmumu reģistra funkcija ir pārlicināties par iesniegtās informācijas patiesumu, nevis vērtēt faktisko situāciju juridiskajā personā. Piemēram, ir viegli pamatot, ka SIA PLG ir tās dalībnieks, kuram pieder vairāk nekā 25 procenti no pamatkapitāla daļām. Taču nav izslēgta iespēja, ka šis dalībnieks ir noslēdzis vienošanos ar citu fizisko personu, ka dalībnieks savas tiesības attiecībā uz SIA izmantos atbilstoši tā dotajiem norādījumiem. Šī persona var būt gan cits SIA dalībnieks (šādā veidā palielinot savu balsstiesību īpatsvaru SIA) vai arī fiziskā persona, kura uz papīra ar SIA nav pilnībā saistīta. Lai konstatētu šādus gadījumus, ir nepieciešama gan kompetento iestāžu, gan visas sabiedrības palīdzība.

Uzņēmumu reģistra funkcija ir pārlicināties par iesniegtās informācijas patiesumu, nevis vērtēt faktisko situāciju juridiskajā personā.

Likumdevējs apzinātu nepatiesu ziņu par PLG sniegšanu ir uzskatījis par tik būtisku pārkāpumu, ka par to ir paredzējis pat kriminālatbildību. Proti, saskaņā ar Krimināllikuma 195.¹ pantu par likumā noteikto ziņu par PLG nesniegšanu vai apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu valsts institūcijai vai juridiskajai personai ir paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz vienam gadam vai arī īslaicīga brīvības atņemšana. Savukārt, ja ar minētajām darbībām radīts būtisks kaitējums valstij vai uzņēmējdarbībai, vai ar likumu aizsargātām citas personas interesēm, tad var tikt piemērots brīvības atņemšanas sods līdz pat diviem gadiem. No publiski pieejamās informācijas secināms, ka laika posmā no 2017. gada līdz 2019. gada 22. novembrim pēc Krimināllikuma 195.¹ panta pirmās daļas ir uzsākti 67 kriminālprocesi, 57 gadījumos iegūts pietiekams pierādījumu kopums kriminālvajāšanas uzsākšanai⁴. Tāpat praksē ir konstatējami gadījumi, kuros privātpersonas vērsās Uzņēmumu reģistrā ar informāciju par, iespējami, nepatiesas informācijas par PLG sniegšanu. Minētā sakarā jāmin, ka atbilstoši NILLTPFNL 18.² panta pirmajai daļai **Uzņēmumu reģistrs ir tiesīgs pieprasīt iesniegtās informācijas par PLG**

pamatojošos dokumentus tikai tad, kad Uzņēmumu reģistrā tiek saņemts attiecīgs pieteikums minētās informācijas reģistrācijai. Kā jau tika minēts, Uzņēmumu reģistram ir tiesības pārbaudīt tikai iesniegtās informācijas patiesumu, t.i., pieprasīt dokumentus, kas pamato iesniegtās informācijas patiesumu, bet Uzņēmumu reģistrs nekādā gadījumā nav tiesīgs vērtēt faktisko situāciju juridiskajā personā. Šajā gadījumā privātpersona ir tiesīga vērsties pie juridiskās personas valdes, kura ir atbildīga par informācijas par PLG un tās pamatojošo dokumentu glabāšanu, kā arī iesniegšanu Uzņēmumu reģistrā. Tāpat privātpersonai ir tiesības vērsties Valsts policijā, ja tā saskata Krimināllikuma 195.¹ pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma pazīmes.

Minētā sakarā ir lietderīgi norādīt uz vienu Satversmes tiesas lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu⁵. No lietā atreferētajiem apstākļiem izriet, ka privātpersona vērsās Satversmes tiesā ar konstitucionālo sūdzību, lūdzot atzīt NILLTPFNL 18.² panta pirmo daļu redakcijā, kas bija spēkā no 2017. gada 1. decembra līdz 2019. gada 28. jūnijam, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 90. un 96. pantam. Privātpersona norādīja, ka vairākas juridiskās personas viņu ir nepatiesi norādījušas kā to PLG. No apstrīdētās normas nav izsecināmas personas, kas nepatiesi reģistrēta kā PLG, tiesības un pienākumi. Tāpat apstrīdētā norma liedzot viņam noskaidrot, kāpēc viņš ir norādīts kā juridiskās personas PLG, kā arī neesot iespējama norādīto ziņu par PLG dzēšana gadījumā, ja persona kā PLG ir norādīta nepatiesi.

Minētais Satversmes tiesas lēmums ir nozīmīgs ar to, ka tajā ir norādīti tiesiskie aizsardzības līdzekļi, ja persona, pēc tās uzskatiem, ir nepatiesi norādīta kā juridiskās personas PLG. Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 1. pantu ikvienai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā. Līdz ar to, ja persona uzskata, ka juridiskā persona viņu nepatiesi norādījusi kā savu PLG, viņai ir tiesības savu aizskarto tiesību aizsardzībai Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vērsties tiesā ar prasību pret juridisko personu. Otrkārt, ja kriminālprocesa rezultātā tiek atzīts, ka persona nav uzskatāma par konkrētās juridiskās personas PLG, tai būs tiesības lūgt Uzņēmumu reģistru labot reģistrētās ziņas. Pilnībā pievienojoties izteiktajam tēzēm par tiesiskajiem aizsardzības līdzekļiem, norādāms, ka saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 4.⁴ panta pirmo daļu Uzņēmumu reģistrs izdara ierakstus tā vestajos reģistros, pamatojoties uz ieinteresētās personas pieteikumu, tiesas nolēmumu, valsts pārvaldes iestādes lēmumu vai paziņojumu. Uzņēmumu reģistram būtu pienākums mainīt aktuālo informāciju par fizisko personu kā juridiskās personas PLG, ja ar tiesas nolēmumu vai kompetentās institūcijas lēmumu būtu

4 Aicina ziņot par neatbilstībām patieso labuma guvēju reģistrā. Pieejams: <https://lvportals.lv/norises/311711-aicina-zinot-par-neatbilstibam-patiesa-labuma-guveju-registra-2019>

5 Satversmes tiesas 2019. gada 12. novembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu. Pieejams: http://www.satv.tiesas.gov.lv/wp-content/uploads/2020/01/Lemums_par_pieteikumu_Nr.2019_139.pdf

nepārprotami atzīts, ka konkrētā fiziskā persona nav juridiskās personas PLG. Taču jāuzsver, ka saskaņā ar minētā likuma 4.⁸ panta piekto daļu Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmā jaunākos (aktuālos) datus reģistrē, vienlaikus saglabājot iepriekš reģistrētos (vēsturiskos) datus. Pamatojoties uz minēto normu, pat ja tiks konstatēts, ka fiziskā persona ir tikusi nepamatoti norādīta un attiecīgi reģistrēta kā juridiskās personas PLG, netiks mainīta vēsturiskā informācija par konkrēto fizisko personu kā juridiskās personas PLG.

Atšķirīgs tiesiskais regulējums ir paredzēts attiecībā uz gadījumiem, kad savas darbības ietvaros NILLTPFNL 3. pantā minētie likuma subjekti (zvērināti notāri, zvērināti advokāti, ārpalpojuma grāmatveži, maksātnespējas procesa administratori u.c.), kā arī to uzraudzības un kontroles institūcijas konstatē, ka, iespējams, Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros ir reģistrēta nepatiesa informācija par tā klienta PLG. Proti, NILLTPFNL 18. panta 3.^{1-3.5} daļā paredzēta kārtība, kā likuma subjekti, kā arī to kontroles un uzraudzības institūcijas, konstatējot, ka klienta izpētes gaitā noskaidrotā informācija par PLG neatbilst Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētajai informācijai, ziņo Uzņēmumu reģistram, kurš attiecīgi reģistrē brīdinājumu, ka reģistrētā informācija par PLG, iespējams, ir nepatiesa (turpmāk – brīdinājums). Atbilstoši minētajai kārtībai likuma subjektiem, kā arī to kontroles un uzraudzības institūcijām ir **pienākums nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darbdienu laikā** ziņot Uzņēmumu reģistram, ka klienta izpētes gaitā noskaidrotā informācija par klienta PLG neatbilst Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētajai informācijai. Minētajā ziņojumā jāpamato konstatētās neatbilstības būtība, kā arī jānorāda, vai reģistrētā informācija ir nepatiesa pēc būtības vai arī tajā konstatējama pārrakstīšanās kļūda. Konstatējot pārrakstīšanās kļūdu, Uzņēmumu reģistrs normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā labo kļūdaino informāciju PLG⁶. Savukārt, ja tiek iesniegts paziņojums, ka reģistrētā informācija par juridiskās personas PLG, iespējams, ir nepatiesa pēc būtības (juridiskās personas PLG ir cita persona), tad Uzņēmumu reģistrs nekavējoties, bet ne vēlāk kā vienas darbdienu laikā reģistrē brīdinājumu. Brīdinājums ir pieejams tikai noteiktam subjektu lokam – likuma subjektiem, to kontroles un uzraudzības institūcijām, kā arī tiesībaizsardzības iestādēm. **Minētā sakarā raksta autori aicina likuma subjektus, kā arī to kontroles un uzraudzības institūcijas iepazīties ar izstrādātajām vadlīnijām ziņošanai Uzņēmumu reģistram par, iespējams, nepatiesi sniegtu informāciju par PLG⁷.**

Vienlaikus norādāms, ka, pirmkārt, likuma subjektiem, kā arī kontroles un uzraudzības institūcijām ir pienākums, nevis tiesības ziņot Uzņēmumu reģistram, ka klienta izpētes gaitā noskaidrotā informācija par PLG nesakrīt ar Uzņēmumu reģistra reģistrēto. Jāņem vērā, ka likuma subjektu rīcībā lielākajā daļā gadījumu būtu

jābūt precīzākai informācijai par juridiskās personas PLG, jo likuma subjektam atbilstoši riska novērtējumam ir pienākums patstāvīgi noskaidrot klienta PLG, bet Uzņēmumu reģistrs pārbauda tikai tam iesniegtās informācijas patiesumu. Turklāt ar brīdinājumu arī citas kompetentās institūcijas tiek informētas par konstatētajām nepilnībām tā klienta norādītajā informācijā par PLG. Otrkārt, NILLTPFNL 18. panta 3.^{1-3.5} daļā paredzētā kārtība ir attiecināma uz noteiktu subjektu loku – likuma subjektiem, kā arī kontroles un uzraudzības institūcijām. Minēto paziņojumu nav tiesīgas iesniegt privātpersonas, kuras nav likuma subjekti vai to kontroles un uzraudzības institūcijas. Privātpersonām ir pieejami citi tiesiskie aizsardzības līdzekļi, kas tika minēti iepriekš.

Ari ārvalsts subjektiem jāatklāj to PLG

Ar grozījumiem NILLTPFNL, kas stājās spēkā 2019. gada 29. jūnijā, tika papildināts to subjektu loks, kuriem jāglabā un attiecīgi Uzņēmumu reģistrā jāiesniedz informācija par to PLG. Proti, atbilstoši NILLTPFNL 18.¹ panta ceturtajai daļai un 18.² panta septītajai daļai ārvalsts juridiskā persona vai juridiskais veidojums, kas Latvijas Republikā reģistrē vai ir reģistrējies filiāli vai pārstāvniecību (turpmāk – ārvalsts subjekts) iesniedz informāciju par tā PLG Uzņēmumu reģistram (ja ārvalsts subjekta filiāle vai pārstāvniecība ir reģistrēta vai tiek reģistrēta Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros) vai Valsts ieņēmumu dienestam (ja ārvalsts subjekta pārstāvniecība ir reģistrēta vai tiek reģistrēta kā nerezidenta (ārvalsts komersanta) pastāvīgā pārstāvniecība Latvijā nodokļu maksātāju reģistrā).

Saskaņā ar NILLTPFNL pārejas noteikumu 46. punktu **ārvalsts subjektu pienākums atklāt to PLG stājas spēkā 2020. gada 1. jūlijā**. Sekojoši no 2020. gada 1. jūlija ārvalsts juridiskā persona vai juridiskais veidojums nevar pieteikt filiāles vai pārstāvniecības reģistrāciju Latvijas Republikā, ja netiek iesniegta informācija par ārvalsts subjekta PLG. Savukārt attiecībā uz Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros jau reģistrētajām ārvalsts komersantu filiālēm vai ārvalsts komersantu, sabiedrisko un bezpeļņas organizāciju pārstāvniecībām (turpmāk – pārstāvniecības) norādāms, ka NILLTPFNL pārejas noteikumu 47. un 48. punktā noteikts, ka informācija par to īpašnieku (ārvalsts subjektu) PLG atklājama līdz 2021. gada 1. janvārim. Pretējā gadījumā ārvalsts komersanta filiāle vai pārstāvniecība tiks izslēgta no attiecīgā Uzņēmumu reģistra vestā reģistra. Tāpat norādāms, ka NILLTPFNL nav paredzēts, ka, piesakot citu izmaiņu ārvalsts komersanta filiālē vai pārstāvniecībā reģistrāciju, Uzņēmumu reģistrā būtu jāiesniedz informācija par ārvalsts subjekta PLG. Tā vietā likumdevējs minētās informācijas iesniegšanai ir noteicis termiņu, kā arī paredzējis tiesiskās sekas tās neiesniegšanas gadījumā. **BJP**

6 Aicinām likuma subjektus, kā arī kontroles un uzraudzības institūcijas iepazīties ar pieejamo skaidrojumu par to, kādos gadījumos nav jāziņo par konstatētajām pārrakstīšanās kļūdām: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/zinosana-par-neatbilstosu-informaciju-par-plg/>.

7 Vadlīnijas pieejamas šeit: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/vadlinijas-zinosanai-par-iespejams-nepatiesu-plg/>.